

इष्कर्तारमध्वरस्य प्रचेतसं क्षयन्तः राधसो मरुः ।

रातिं वामस्य सुभगां महोमिषं दधासि सानसि रयिम् ॥११०॥

हे अग्ने अध्वरस्य यज्ञस्य इष्कर्तारं निस उपसर्गस्य नलोपः पूर्वमुक्तः [८३.] निष्कर्तारं निश्चयेन कर्तारं यज्ञनिष्पादकं प्रचेतसं प्रकृष्टचित्तयुक्तं क्षयन्तं क्षि नि-
वासगत्योः विशिष्टस्थाने निवसन्तमीदृशं यज्ञमानं प्रति वामस्य वननीयस्य महो
मरुतो राधसो धनस्य रातिं दानं (51.) त्वं दधासि ददासि । किं च सुभगां सुष्ठु
भजनीयां महो महोमिषमन्नं च ददासि । सानसि पुराणं रयिं धनमस्मर्यमाणवि-
षयं निधानलक्षणं च दधासि निधिं दर्शयसीत्यर्थः ॥११०॥

ऋतावानं मरुषं विश्वदर्शतमग्निं सुम्नाय दधिरे पुरो जनाः ।

श्रुत्कर्णं सप्रथस्तमं त्वा गिरा दैव्यं मानुषा युगा ॥१११॥

उपरिष्ठाज्ज्योतिः । यस्यास्त्रयः पादा द्वादशाक्षराश्चतुर्थोऽष्टाक्षरः सोपरिष्ठाज्ज्यो-
तिः । मानुषा विभक्तेराकारः (52.) मनुष्या जना मनुष्यजातियुक्ता जन्तव (53.)
ऋत्विग्यज्ञमानाः युगा विभक्तेराकारः युगशब्दः कालवाची युगैः कालैः पौर्णमा-
स्यमावास्यादिभिर्निमित्तैः गिरा वेदवाचा कृत्वा सुम्नाय यज्ञाय त्वा वामग्निं पुरो
ऽग्रतः पूर्वभागे आहवनीयद्वयेण दधिरे स्थापितवन्तः । किम्भूतं त्वामृतवानमृत-
मस्यास्तीति ऋतवा तं सत्यवन्तं ह्यन्दसो दीर्घः ह्यन्दसीवनिषौ वाच्यौ वंश्च मतुप्-
चेति [पा० ५.२.१०१. वा० २.] अस्त्यर्थे वन्प्रत्ययः । मरुषं मरुतान् विश्वदर्शतं
सर्वस्य दर्शनीयं श्रुत्कर्णं शृणुत इति श्रुतौ द्विप् श्रुतौ कर्णौ यस्य तम् यद्विज्ञा-
प्यते तत्सत्यमेव कर्णाभ्यां श्रुत्वा सम्पादयतीत्यर्थः । सप्रथस्तमं प्रथनं प्रथः कीर्तिः
प्रथ प्रथानि अस्मादनुप्रत्ययः प्रथसा सह वर्तमानः सप्रथाः अतिशयेन सप्रथाः
सप्रथस्तमस्तमतिकीर्तिमन्तम् । दैव्यं देव एव दैव्यस्तं स्वार्थे यत् यद्वा देवेभ्यो
हितम् ॥१११॥

आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृषणम् । भवा वाजस्य संगथि ॥११२॥

का० [१७.३.१६.] आप्यायस्वेति सिकतालम्बनमृग्भ्याम् । आत्मनि विस्तारि-
ताः सिकताः स्पृशति ऋद्धयेन ॥ गोतमदृष्टाः सोमदेवत्यास्तिस्रो गायत्रीत्रिष्टुबु-